Nr. 4. 12 traŭnia 1923 h. Hod VII.

KRYNICA

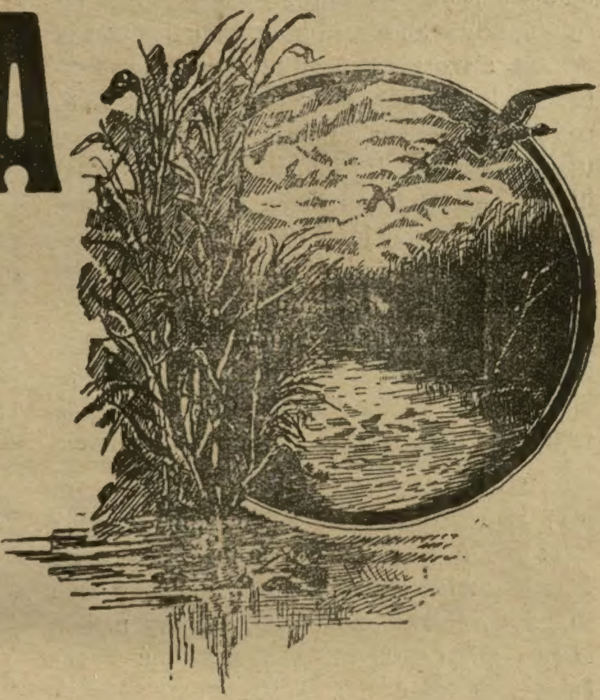

TYDNIOWAJA

SIALANSKAJA HAZETA

Adres Redakcyi i Administracyi:

WILNIA, ZAWALNAJA 7.

KRYNICA kaštuieć: na hod 30000 m.

asobny numar 600 m.

č wyhawarywajecca jak polsk. cz, i ras. ч, a š jak sz i ш.

Sajmowaja krutucha.

Kožny z nas baczyŭ biełaruskaje wiaskowaje wiasielle, abo jakuju razhulnuju wiečarynu. Na ich, łasaja da hulniaŭ moładź, bywaje da taho raschodzicca, što wiercicca i krucicca biaz nijakaha sensu i tołku. Iduć i iduć, jak kažuć, krutuchu. Wot-ža hledziačy na sajmowuju pracu apošnich tydniaŭ i na ŭzajemnyja adnosiny pasolskich klubaŭ, nia možym taho, što bačym, nazwać inakš, jak sajmowaj krutuchaj.

Z małymi wyniatkami blizu ŭsim polskim pasłom u sojmie duža reža woka prysutnaść pasłoŭ nia polskaj narodnaści, jak biełarusaŭ, ukraincaŭ i inš. A ŭsia biada ŭ tym, što pasły, jak našy biełaruskija, tak i inšych narodnaściej, nie siadziać spakojna, a hołasna damahajucca prawoŭ dla swajho narodu. Pasły biełarusy i ukraincy žadajuć dla swaich narodaŭ ziamli, jakuju addajuć čužyncam asadnikam, žadajuć rodnaj škoły, adbudowy dla sialan žniščanych wajnoj, žadajuć lepšych paradkaŭ i t. d. Usio heta nie da ŭspadoby asabliwa polskim panom (prawica), žadajučym kirawać Polščaj i karystać z pracoŭnych masaŭ, nie da ŭspadoby takža i polskim sialanam (Witos), prahnučym biełaruskaj ziamielki. Dyk wot-ža ŭ panskaj sajmowaj prawicy i ŭ sialan, jakim pachnie biełaruskaja ziamlica, paŭstała dumka, kab im pahadzicca miž saboj.

Pahadzicca-ž možna koštam pradusim biełaruskaha i ŭkrainskaha sielanina. Pany Witasu i jaho siabram ustupiać ziamli dzie-niebudź na Biełarusi, a Witos budzie słabiej damahacca refofmy rolnaj, a to i

ŭstupku jakuju panom zrobić u hetym kirunku, dyk zhoda pojdzie, jak pa maśle. A tady stworycca ŭ sojmie značnaja bolšaść, złožanaja tolki z panoŭ polskaj narodnaści i hetaja bolšaść pačnie kirawać usimi sprawami Polščy, susim nie ahladajučysia na prawy našaha pracoŭnaha narodu i nia słuchajučy hołasu našych pasłoŭ. Z takimi niahodnymi dumkami pačali miž saboj mieć radu prawica z Witasoŭcami. Pačalisia zaručyny. Zaručyny iduć užo nieśta druhi miesiac, a da wiasiella nieśta nie dawodziać. Prawica z Witasam pakul-što idze zaručnuju krutuchu.

Ci dojdzie miž imi da wiasiella, ci nie? Združacca pany z Witasam, ci nie? Woś pytańni, jakimi apośnim časam blizu ŭsie cikawiacca. My tut zhadywać nia budziem. Razhledzim tolki, što my majem ciapier i što stracim, kali nastupić akančalnaja jednaść miž Witasam i panami. Ciapier my nia majem ničoha. Škołaŭ nie dajuć, ziamlu zabirajuć, źniščanych wajnoj sialanskich chataŭ nie adbudowywajuć, samawoli administracyi nia spyniajuć. Znača, na wypadak henaha abjednańnia, my nia majem čaho tracić, bo hoły razboju nie baicca. A nawiet možam wyihrać. Taja častka našaha biełaruskaha narodu, jakaja padčas wybaraŭ addawała hałasy swaje za Witasa (Piast), kali jon pojdzie z panami, prakanajecca akančalna ŭ waroźaści Witasa da našaha tutejšaha sielanina; a prakanaŭšysia buduć užo sami wiedać, što rabić druhi raz. Słowam, abmanutyja parazumniejuć. A heta šmat znača! Nie astałosiab biaz dobrych naśledkaŭ abjadnańnie panoŭ i Witosa i dla ŭsiaho Biełaruskaha Narodu. Praŭda, tady kułak išče krapčej ściśniecca nad haławoj biełarusa, ale kułak hety zmusić naš narod zadumacca ab tym, chto jaho pryjaciel, chto worah, zmusić zadumacca ab jaho budučynie i chutčej źlicca ŭ świedamuju biełaruskuju narodnuju masu.

Jak nia śmiešna, a krutucha zaraźliwaja. Bywaje tak, što i dobra starawały dziadźka, hledziačy na kruciačujusia moładź, sam pačynaje išči krutuchu. Hetaj krutuchaj zaniaŭsia blizu ŭwieś Sojm.

Dyk bajazno i za našych pasłoŭ, kab i jany nia puścilisia ŭ durnyja skoki. Nie dla skokoŭ ich narod naš wybraŭ, a dzieła apieki i pomačy dla siabie. Kali našych pasłoŭ mała i jany sami nijakaha dobraha zakonu dla sialanstwa prawieści ŭ sojmie nia mohuć, a polskija pany, jak wiedajem, im nia pamohuć, dyk heta nia znača, što ŭžo i rabić niečaha.

Kali niama čaho rabić u Waršawie, dyk mnoha, mnoha pracy na wioscy siarod sialanstwa! Tam mnoha ŭ čym sielanin naš ad swaich pasłoŭ patrabuje i čakaje rady i nawuki; rady i nawuki, kab mienš było pamyłak, hultajstwa, dreństwa, maralnaha hnilla, a bolš zdarowaj biełaruskaj adradženskaj raboty. Pamiatajma, što pakul my, intelihientnyja biełaruskija pracaŭniki, nia zrobim z swajho narodu sucelnaj, maralnaj i świedamaj siły, patul zary praŭdziwaj doli i swabody narod naš nia ŭbačyć.

Ad. St—ić.

Sud nad biełarusami.

Hod tamu Polskaja ŭłada na prastorach Hrodzienščyny aryštawała cełyja sotni biełarusaŭ. Adnych pasadzili ŭ wastroh u Biełastoku, druhich u Hrodni. U praciahu hodu mnohich pawypuščali, jak niasłušna zatrymanych. Aryštawanyja cely hod nijak nie mahli dačakacca aktu abwinawačeńnia i sudu. Tolki dziakujučy interpelacyi da Ministra Sprawiadliwaści i wniosku ŭ sojmie 20-ha marca s. h. biełaruskich pasłoŭ, sprawa skranułasia z miesca, choć nie całkom. Biełarusy, što siadziać u Hrodni, likam nieśta 50 čaławiek, dahetul nie dačakałasia ani aktu abwinawačeńnia, ani sudu.

Biełarusy-z, što siadzieli u Biełastoku, likam 47, užo majuć wyznačany sud na 14 maja siol. h.

Abwinawačywajuć ich u tym, što jany należyli da tajnaj arhanizacyi, jakaja mieła na woku zburyć Polšču i abweścić niezaležnuju Biełaruś. Arhanizacyja hena pracawała na abšarach Hrodzienščyny, a padmohu mieła z Litwy. U Litwie arhanizawałasia biełaruskaje wojska, kudy ůciakali mnohja biełarusy z hranic ciapierašniej Po ščy i adtul mieli pryści ů Haradzienščynu padčas paůstańnia, zroblenaha biełaruskaj arhanizacyjaj. Bolš mienš hetak haworycca ů akcie abwinawačeńnia.

Aprača čysta palityčnych prastupkaů jak widać z taho-ž aktu, nikatorych z 47 winawaciać u zwyčajnym bandytyźmie.

Wo tyja asoby, jakija 14 maja zasiaduć na łaůce abwinawačanych u Biełastockim akrużnym sudzie:

1. Wiera Masłoůskaia, 2. Aůhienia Matejčuk, 3. Konstanty Matejčuk, 4. Andrej Kalada, 5. Ryhor Kalada, 6. Ryhor. Astroůski, 7. Maciej Grygas, 8. Alaksandar Stankiewič, 9. S. Baran (pasoł), 10. Zachar Liewanień, 11. Karniej Masalski, 12. Alaksandar Andrejsiuk, 13. Anton Jeůdasiuk, 14. KlemušŽamojdź, 15. Alaksandar Paruk, 16. Kazimir Wajtkiewič, 17. Jazep Sacharčuk, 18. Karniej Kupryjaniuk, 19. Alaksiej Tarasewič, 20. Piotra Sančuk, 21. Antoś Łukašuk, 22. Kuźma Bartasiuk, 23. Kiryła Bartasiuk, 24. Jazep Buška, 25. Makar Wasiluk, 26. Amilian Wałasiewič, 27. Kuźma Trachimiuk, 28. Adam Trypuza, 29. Ściapan Žabinski, 30. Zmitra Stasiuk, 31. Pawał Šymaniuk, 32. Jazep Šymaniuk, 33. Andrej Roščenka, 34. Alaksiej Ničyparuk, 35. Anisim Zacharac, 36. Uładzimir Wapp, 37. Alaksandra Nazaruk, 38. Alaksiej Stasiuk 39. Sabaśćian Smyk, 40. Symon Macieiewič, 41. Jauchim Iwaniuk, 42. Mikałaj Wolf, 43. Todar Krot, 44. S. Jakawiuk (pasoł) i iašče try asoby.

Polskaje hramadzianstwa na hetu sprawu strašenna aburywajecca i ůsiu jaje prykrywaje imianiem zwyčajnaha bandytyzmu. Wot-ža ů hetym treba razabracca. My razumiejem, što prynamsi niekatoryja biełarusy z henaha ahulnaha liku dapuścilisia prastupku proci Polskaj dziarżaůnaści, ale my taksama wiedajem, što tarhanulisia any na łakuju wialikuju i adważnuju reč, majučy na woku dabro swajho Biełaruskaha narodu i što papchnuli ich na darohu zbrojnaj arhanizacyi nienormalnyja i časta niesprawiadliwyja da biełarusaů adnosiny, jak Polskaj Administracyi, tak časta i Polskaj wyšejšaj palityki. My Biełarusy, a takža mnohija rasiejcy, dobra ů swaim časie razumieli i spačuwali henym polskim „мятежам" prociů carskaj Rasiei, dyk niaůžož ciapier nia znojdziecca nikoha ů Polskim hramadzianstwie, chtob zrazumieů i Biełarusaů?! My nia ůchodzim u samaje nutro sprawy, nie žadejem admieny dla nas (u hetym wypadku) istnujučych u Polščy zakonaů, a žadajem tolki sprawiadliwaści, jak sudowaj, tak i hramadzkaj.

Najświaciejšyja biełaruskja ideały pakryć ahidaj bandytyzmu,—zusim nie sprawiadliwa i kryůdna dla ůsiaho biełaruskaha narodu.

Tymbolš niesprawiadliwa i kryůdna, što dawoli tolki wokam kinuć na akt abwinawačeńnia, kab prakanacca, jak daloki ad praůdy heny čornyja zakidy prociů biełaruskich paůstancaů. Być moża, što i zapraůdy nikatorym sud dakaža ichnuju prynaležnaść da zwyčajnaha bandytyzmu, ale z hetaha nia wypływaje, što ůsia sprawa bandyckaja. Kali chto ů jakoj duża paważnaj i ideowaj arhanizacyi prakradziecca, ci što inšaje niahodnaje zrobić, to ciž my tady ůsiu henu arhanizacyju nazawiom złačyjskaj, abo prytkniom jakuju inšuju čornuju jej łatku? Dy dzie siamja biaz wyrodka? Da kožnaj, choćby najidealniejšaj i najświaciejšaj sprawy prykleiwajucca ludzi časta najhoršyja, majučy na woku swaje asabistyja niahodnyja mety.

Baranić abwinawačanych buduć adwakaty: T. Wrubleůski, Al. Babiański, B. Gruškiewič, Sławiński, Cellarius, St. Mickiewič i inš.

Staradaůnyja mudracy kazali: „cara patria, sed carior iustitia" (baćkaůščyna darahaja, ale sprawiadliwaść daraźejšaja).

Ad dušy žadalib, kab zhodna z hetymi sławami adnosna da biełaruskich narodnych zmahataraů, adnioślsia jak sud, tak i ůsio Polskaje hramadzianstwa.

M. Krywičonak.

Nasy adnosiny da panoŭ.

Worahi adradžeńnia Biełarusi puskajuć časta čutki, byccam rezać panoŭ! heta naš sučasny klič. Jany haworać to na adnaho, to na druhoha, z biełaruskich dziejačoŭ, što hdzieś, kališci, kamuś tak pahražaŭ jon panom! Reč jasnaja, jaki drenny ŭpływ maje takaja ab nas hutarka, jak jana musić aburywać prociŭ nas našych mnohich susiedziaŭ! Bo i sapraŭdy, ci moža być klič bolš niahodny, čym hety? Usia sprawa tolki ŭ tym, što nichto z biełaruskich dziejačoŭ, dla kaho najdaražejšym skarbam jość duša našaha narodu, nihdze i nikoli nia kidaŭ takich pahanych kličaŭ u sialanskija masy. Hety nikčemny nahawor našych worahaŭ, heta złaja ich wola, žadajučaja apahanić swajho praciŭnika, a kali nia nahawor i nia złość, —dyk lišni dokaz ludzkoj durnoty. Našym woraham i praciŭnikam chiba zdajecca, što biełaruskaść sama ŭ sabie saŭsim nia maje siły, jakaja-b mahła pryciahiwać da siabie ŭsio šyrejšyja narodnyja masy, biaručy ŭładu nad rozumam i sercam narodnym.

Minuŭščyna, asabliwa kališni demakratyčny paradak na Połackaj Biełarusi, u biełaruska-litoŭskaj Dziaržawie, dremlučyja ŭ narodzie tworčyja siły — woś tłumačeńnie, čamu biełarusy ŭsio bolš i bolš prabudžajucca i biarucca da raboty. Adnak kožny wiedaje, što drenny čaławiek usio choča — niejkim złym instynktam — tłumačyć na zło. Uwieś ruch biełaruski daŭno zhinaŭ-by, abo byŭ-by spynieny, kalib jamu nie chapała wialikich dy świątych ideałaŭ i ščyrych achwiarnych pracaŭnikoŭ.

Biełaruski narod,—heta chryścijanski narod, i Chrystus siarod našaho narodu mieŭ, maje i mieć budzie šmat swaich wyznaŭcaŭ, jakija pojduć za swaim Božym Wučycialem u ahoń i wodu. Relihijnaść biełaruskaha narodu hłybokaja, wolnaja ad prymieški palityki, čaho z ahniom treba šukać siarod palakoŭ. Historyja nam kaža ab pralićci krywi rasiejcami, ab krywawych rasprawach kazackich na Ukrainie, maŭčyć adnak ab hetaj dzikaści, kali idzie hutarka ab Biełarusi! Palaki nam časta dy złosna zakidajuć, byccam našym kličam jość rezać panoŭ. Tymčasam hety zakid kudy bolš tasujecca da ich samych! U 1846 h. Haličyna bačyła strašennuju raźniu polskich panoŭ, zroblenuju samymža polskim sialanstwam! Išče ciapier polski sielanin mazur pad Krakowam pana polskaha nazywaje carny (čorny), raŭniajučy jaho byccam z čortam! Časam tamža čuć nazoŭ dla panoŭ ciarach — tak z pahardaju haworyć krakawiak ab swaim šlachcicy. Dyk bačym, kali ŭžo wučyć kaho treba, dyk samych palakoŭ.

Nia rezać panoŭ nam treba, ale adniać ad ich ziamlu i žadać, kab pany choć raz służyli kraju i narodu.

W. Niomanski.

Da nas pišuć.

Horadnia. Miesta naša ležyć na prawym bierazie Niemana. Jano maješ swaju nazowu ad słowa horad; dziela hetaha možna jaho nazywać zamiest Hrodna, Horadnia. Jano adno z najstarejšych biełaruskich haradoŭ. Kali Horadnia zasnawana, niawiedama. Wiedama tolki toje, što staradaŭnyja letapisi Horadniu uspaminajuć užo u 1128 h. U hety čas, jak widać z apisańniaŭ, Horadnia ŭžo była stalicaj biełaruskaj udzielnaj wołaści. Pawodle historyi Horadnia ŭ 1183 h. była spalena piarunom razam z murawanymi carkwami. Znača, što ŭ toj čas u Horadni byli chryścijanskija cerkwy.

U 1241 h. uznoŭ historyja nam kaža, što na abrywistym prawym bierazie Niemana stajaŭ dzierawianny horad Horadnia, ŭ jakim panawaŭ biełaruski kniaž Jury, syn Hleba. U hety čas na Horadniu napadali Tatary i u baraćbie z imi paŭ i Jury. Tatary horad spalili i zniščyli. U hetym časie niejki litoŭski kniaź Erdziwiłł, pa zahadu wialikaha Lit. kniazia Mindoŭha, šukajučy ŭ biełaruskich ziemlach dla siabie kniažstwa, Horadniu znašoŭ spustošanaj i apuściełaj. Takim čynam Horadnia pierašła ŭ ruki Litoŭcaŭ, jakija zbudawali tut zamak z wysokaj wiežaj. Ad 1284 h. až da 1385 išła wialikaja i častaja baraćba za Horadniu miž biełarusami i litoŭcami z adnaho boku i „kryžakami“ (prusami) z druhoha. Pieramoha astałasia na staranie biełaruska-litoŭskaj.

U 1385 h. paśla złučeńnia Biełarusi i Litwy z Polščaj, Jahiełła, karol Polščy, Horadniu pieradaŭ Witaŭtu, wialikamu kniaziu litoŭskich i biełaruskich ziamiel. Krychu pačakaŭšy Witaŭt pawadziŭsia z Polskim káralom, a naśledkam hetaj niazhody byli wojny miž Polščaj i Biełaruska-litoŭskim hasudarstwam. Horadnia pierachodziła z ruk u ruki, a ŭsiož astałasia za Witaŭtam. Wojny išli 1390, 1391, 1392 h. h. U hetym časie ŭ Horadni byli ŭžo dwa zamki. Paśla wojnaŭ Horadnia była spalena, zamki zburany, a wakolicy spustošany. 1398 h. Horadnia uznoŭ była adbudawana, bo ŭ hetym hodzie praz niekatory čas prabywaŭ tut z usim swaim dworam Witaŭt. Bywaŭ tut časta i sam karol Jahiełła.

Usie biełaruskija ziemli, a takža i Horadzienščyna da h. 1385 byli zusim niezaležny. Ad 1385 da 1569 usie ziemli, jak biełaruskija, tak i litoŭskija, a nat ukrainskija stanowili tak zwanaje wialikaje Litoŭska-biełaruskaje kniažstwa. U hety čas, choć ziemli našy i pryznawali karala Polščy, ale byli blizu niezaležny i mieli swaich wialikich kniazioŭ, žyli swaim prawam. Za karalewy Bony ŭ Horadni, jak i mnoha dzie, byŭ adzin haława miesta, a dwuch burmistraŭ: adzin biełarus, a druhi—litwin.

1569 h. nastupiła išče bliźejšaje złučeńnie našych ziamiel z Polščaj. Ad hetaha času usio bolš i bolš zawodzilisia u nas polskija paradki, polskija prawy, polskaja mowa.

Karol Polski Batory ádnawiu i pawialičyu Horadzienski zamak i časta u im prażywau. Lubili taksama u im prabywać i inšyja polskija karali.

U 17 stalećci Horadnia užo razbudawałasia, zaludniłasia i uściaž raźwiwałasia. U hetym časie karol Auhust III zbudawaŭ druhi zamak. Ale na biadu u 1655 h. šweckaje wojska Horadniu zburyła uznou. Kali Šwedy supakoilisia, Horadnia adžyła nanowa.

U hetym mieście 1795 h., padčas padziełu Polščy, apošni karol Polski Stanisłaŭ Auhust padpisaŭ adračeńnie ad karaleŭstwa i pierajechaŭ u Pietrahrad.

Ludnaść Horadzienščyny z małymi wyniatkami biełaruskaja. Ludnaść naša užo i sama što raz, to bolš razumieje, što jana biełaruskaja. Užo mnohija wiedajuć, što dźwie relihii prawasłaŭnaja i katalickaja nia pieraškadžajuć nam być adnym, cełym biełaruskim narodam.

15 krasawika s. h. da nas pryjaždžali biełaruskja pasły: S. Baran i Ks. A. Stankiewič. Narodu sabrałasia poŭnaja sala. Pramowu swaich pasłoŭ wysłuchali ź wialikaj cikawaściu. Ad ich my mnoha čaho dawiedalisia i prakanalisia, što nia ŭmior i nia ŭmre biełaruski narod. Ach, jak byłob dobra, kab čaściej jany pryjaždžali!

Kab choć z bolšaha napisać ab usim, dyk na kančatak skažu, što jość u nas prytułak biełaruskich dzietak, pasolski sekretarjat; moładzi u nas biełaruskaj duža mnoha. Tolki, na biadu, jana mała arhanizawana. A usioż źbirajecca časta, piajeć swaje biełaruskija pieśni, a kab pasłuchali, jak pryhoża!

Słowam, krychu kratajemsia, a heta znak, što žywiom i žyć budziem.

Horadničanin.

Z SOJMU.

Kamisija ziamielnaja. Apošnim časam u hetaj Kamisii najbolš razwažali sprawu padatkaŭ na ziamlu i sprawu pierachodu wiosak na chutary. Jak ab adnej, tak i ab druhoj sprawie išče ničoha nie pastanoŭlena. Pakulšto ŭsio prajekty.

Kamisija Zahraničnaja. U hetaj kamisii nieŭzabawie budzie razhladacca wniosak Biełaruskaha Klubu ab tym, kab dapamahčy jakim niebudź sposabam tym, jakija žywuć nad hranicaj z Sawietami i praz jakich pala i łuhi duža časta prašła hranica, pakidajučy takim čynam čaść, abo i pałowu haspadarki to na hetym, to na druhim baku.

A. **Ziaziula** († Ks. A. Astramowič).

Alenčyna wiasielle.

Žniwień končycca. Rabo'y
Mała ŭžo na poli;
Nudny čas daždžoŭ i słoty
Bližycca ŭsio bolej.

U poŭni leta. U harodzie
W,sadki jadrejuć;
A ŭ sadočku na wyhodzie
Jabłyki žaŭciejuć.

U harodčyku pad chataj
Mienicca jurhinia,
Kwietkaj ciomna-wišniawataj
Na prywiet dziaŭčynie.

U poli hrečycha čarnieje
Kitkami-čubami,
Zredka dzie-nia-dzie, jak Fieja,
Kryta hałubami.

U snapoch awios płačliwa
Wyhladaje z łaŭkaŭ,
Moŭ prynadnaja pažywa
Wierabjoŭ dy kaŭkaŭ.

Aziaredy mihaciacca,
Ubłutany ŭ siamieńni,
I lany wun załaciacca,
Słanyja na žmieni.

Čaru poŭny adwiačorak;
Soniejka ihraje
I spuskajučyś na ŭzhorak,
Smutna spaziraje.

Urešcie, staŭšy na zachodzie
Usio pačyrwanieła,
Bytcam chustačka pa modzie,
I za les prysieła.

Tut zaroj, kazaŭ-by ŭstužkaj,
Nieba kraj ściahnuŭsia,
A z uschodu nad haruškaj
Miesiac azirnuŭsia.

. . . .

U wioscy ciš zapanawała,
Jak zajšła niadziela;
Usio-kazaŭby-zwaračała
Uwahu na wiasielle.

Nat' sabaka ani hwiaźnie:
— Spić zalezšy ŭ budku.
Tolki skrypnie chto, ci braźnie,
Ci zaświšča ŭ dudku.

Zmierkła. Ciemru nočka ściele
Pa usim prastory;
Tolki ŭ chacie, dzie wiasielle
Świetła i ŭ kamory.

Tam Alenka maładaja,
Jak pčała pıad rojam,
Šlubny stroik razhladaje
Šyty modnym krojam.

Čysta wybielena chata;
Zedal, stoł, i ławy
Až žaŭciejuć, dziela świata
I dziawočaj sławy.

Piekna ŭkwiečany ŭ papieru
Abrazy ŭzirajuć
Błyskam škła, kazaŭby wieru
Ludziam uliwajuć.

Cišynia, spakoj wialiki,
Urok wiasielny toić,
Tolki čutny stuk muzyki,
Što cymbały stroić.

Časam ŭ tromkańni cyhiknie,
Ciahnučysia ŭ horu,
Pad klučom struna, ci kryknie
Chto idučy ŭ kamoru.

To mutniawy odzyŭ skrypki
Ścicha čuć dajecca,
To kručkoŭ cymbalnych šybki
Boj sa zwonam ljecca.

(Dalej budzie).

Što čuwać na świecie.

Polšča. Proba złučeńnia Prawicy z Witosam da ładu nie dachodzić. Uściaż iduć haračyja pierahawory, a wynikaŭ niama. Mahčyma, što hena spałučeńnie ŭ chutkim časie nastupić.

— Polski urad damahajecca ad Sawietaŭ abmieniać na kaho-niebudź asudžanaha Biskupa Cieplaka i 12 ksiandzoŭ. Wotža jość čutki, što Sawiety hetych asu-

dźanych u Polšču puścić nia choćać, a zhadźajucca pazwolić im wyjechać u Rym.

Niamieččyna. U Niamieččynie dawoli ciaźka. Francuzy i Belhijcy zaniali swaimi wajskami pramysłowyja častki Niamieččyny, jak Ruhru, dzie mnoha kamiennaha wuhla i inš. A zrabili jany heta dziela taho, kab ad niemcaŭ wycisnuć kontrybucyju, jakaja na ich nałoźana paśla wajny. Miź niemcami i prybyłym čuźym wojskam adnosiny strašna waroźyja. Bywajuć styčki krywawyja. Chto wiedaje, ci Eŭropie abojdziecca na hładka hety duźa ćwiordy pastupak z niemcami? Paźywiom, uwidzim.

Litwa. Litoŭski Urad pasłaŭ da Lihi Narodaŭ piśmo, u jakim damahajecca, kab jaknajchutčej byli razwaźany takija pytańni:

1. Pratest litoŭski u sprawie uschodnich hranic Polšču.

2. Pratest litoŭski prociŭ padziełu neutralnaha pasa.

3. Sprawa adasłańnia u Miźnarodny Trybunał litoŭskaha ćwiardźeńnia, što litoŭcy, z pryčyny niesprawiadliwaha padzielu neutralnaha pasa, majuć prawa pačać wajnu prociŭ Polšču.

— Litoŭcy ciapier duźa zaniaty wybarami u Sojm. Wybary hetyja uźo chutka adbuducca.

— W. Lastouski, staršynia Uradu Biełaruskaj Narodnaj Respubliki, padaŭsia ŭ adstaŭku. Zamiesta Uradu Łastoŭskaha utwaryłasia Biełaruskaja Dziarźaŭnaja Kamisija, na čale jakoj staić P. Kryčeŭski,— staršynia Rady Bieł. Nar. Respubliki.

Sawieckaja Biełaruś. Dachodziać da nas wiestki, što ŭ wa ŭsiej Sawieckiej Biełarusi, jak u Witabščynie, Smalenščynie, Mahiloŭščynie dawoli značna pašyrajecca biełaruski ruch.

— Na apośniaj konferencyi ŭ Miensku kamunistaŭ Biełarusi pryniaty pastanowy: dałučyć da Sawieckaj Biełarusi ŭsie biełaruskija ziemli, bo dahetul aficyjalna Sawieckuju Biełaruś stanowili tolki 6 paw. Mienskaj hub., a taksama źwarnuć bolšuju ŭwahu na sprawu biełaruskaj mowy, školy i t. d.

Łatwijskaja Biełaruś. Da nas dachodziać wieści, što prywatnaja biełaruskaja himnazija ŭ Lucynie, pa prośbie školnaj Rady Himnazii i Praŭleńnia T-wa Bačkaŭščyna, z pačatku 1923/24 wučebnaha hodu budzie ličycca uradowaj. Dyrektaram hetaj himnazii wyznačany wiadomyj biełaruski dziejač u Łatwii Jezawitaŭ.

Biełaruski les zahranicaj. U Dźwinsk (Łatwija) prybyła pieršaja partyja 30 wahonaŭ lasnoha materjału z Polšču.

Jak pawiedamlaje „Dan. Wiest.“ usiej u Polšču lasnoj płoščy 9.035.000 hektaraŭ (8,267,025 dziesiacin) i z hetaha liku na uschodnija „kresy“ prypadaje 3.202.500 dziesiacin lesu.

Za adzin 1922 h. wywiaziena zahranicu z Polšču 1.320.000 tonaŭ ci 80.572.800 pudou. Kali hety wywiazieny lasny materjał ličyć praparcyjanalna da lasnoj płoščy, dyk z našaha kraju za 1922 h. wywiaziena zahranicu pryblizna 22.230.000 pud! Pieršaje miejsca zahranicaj pa jakaści zajmaje biełaruski les z Bieławieźskaj pušču.

Krychu ab haspadarcy.

Myšy — škodniki ŭ haspadarstwie i sposaby niščeńnia ich.

Myšy źjawilisia da nas z Azii daŭno, aź u XIII stalećci. Myšej naličajuć niešta aź 8 roznych rodaŭ. U nas najbolš myšej, jakich zawuć chatnimi. Ab hetych škodnikach i pahaworym tut.

Myš trymajecca ludzkich siadzib. Jana achwotna prabywaje pad padłohami, na stalawańni chat, pa kamorach, chlawoch, humnach i ŭwa ŭsiakich kutkach, ščelinach i norach, dzie moźa zdabywać sabie jeźu. Letam wychodziać u pola i harady.

Što da jeźy, — myšy nie hańbujuć ničym. Źaruć usio za wyniatkam kaminia, źaleza i škła. Bywajuć zdareńni što myšy hryzuć cieła dziaciej aho sytuju, adpaświenuju świniu.

Mnoźacca myšy strašenna skora: pa 3 tydniach ciaźy rodziać 3 — 5 razoŭ u hod 5 — 8 myšaniat.

Z waśmioch rodaŭ myšej najbolš škodny ŭ haspadarstwie polnyja i zbaźowyja, chacia dawoli ŭ haspadarstwie dajucca ŭ znaki i myšy chatnija.

Biaručy pad uwahu chutkaje myšej razmnaźańnie i ich zdolnaść blizu ŭsio źorci, zrazumiejem, jakija ludziam robiać jany škody, asabliwa kali leta ciopłaje i su-

choje, a zima lohkaja. Historyja apisywaje nam šmat roznych masowych pajaŭleńniaŭ myšej, jak jakoj pošaści, ci za azy. 1813 i 1814 h. h. u Anhlii myšy spustošyli ahramadnyja abšary, zasadžanyja maładymi dreŭcami. 1822 h. u Niamieččynie byŭ taki napłyŭ myšej, što ŭ pracіahu dwuch niadziel u wadnym wokruzie Zabern wyławili paŭtara miljona štuk. 1857 h. u Holandyi u prawincyi Groningen na abšary jakoj dziesiaciny ziamli płuh wyworywaŭ 6.720 myšej. 1894 h. myšy wialikija ŭ zbožy parabili škody u Rasiei i Ukrainie. A kali razam z hetymi histaryčnymi zdareńniami prypomnim, jak škodny haspadarom myšy u humnach, świrnach, kamorach, prakanajemsia, što treba ich niščyć.

Najlepšym lakarstwam ad myšej jość dobry kot, krolik i sawa. Znača, hetych žwiarat haspadar pawinień mieć i bierahčy ich.

Stawić na myšej roznyja atruty, jak zatrutuju pšanicu, aršennik i inš. niadobra. Treba wiedać, što myš, jak hłynie atruty, dyk raniej, čym zdochnie, wanituje, wykidajučy atrutu z nutra u žłoby, karyty, u zboža i h. t.; dziela hetaha duža časta trujecca nia tolki myš, ale skacina i nawiet čalawiek.

Najpraktyčniejsaj na myšej atrutaj jość soład źmiašany z wapnaj. Jak myš zžare takoj miašaniny, dyk štrašenna śmiahnie i šmat pjeć wady, a tady wapna ŭ nutry myšy lasujecca, dyk myš zdychaje.

Roznyja pastki pamahajuć nia šmat. Wučonyja kažuć, što najlepšaj pastkaj na myšyj źjaŭlajecca takaja. Biarecca zwycajnaja atkrytaja bočka, u bočku naliwajecca trocha wady, ŭ wadu padsypajecca siečki; bierah bočki łučycca z ziamloj šurpataj doškaj; upapiarok bočki upraŭlajecca hładzińkaja, wuzieńkaja doščačka tak, kab pry najmienšym datykańni pachiłałasia ŭ wadzin, ci ŭ druhi bok i kab adrazu wartočałasia da pieršaha pałažeńnia. Da kancoŭ hetaj hładzińkaj i wuzieńkaj doščački prywiazywajecca na drociku kawałak prysmažanaj słaniny tak, kab myš jaje z bierahu bočki nie dastała. Myšy, idučy za zapacham słaniny, lezuć pa doscy na bierah bočki, uskakiwajuć na zybkuju doščačku, walacca ŭ bočku, dzie, nia mohučy z pryčyny siečki swabodna pławać, mučacca i hinuć.

Dobrym taksama sposabam ad myšej trawa, što zawiecca sabačy jazyk. U aptekach jana zawiecca „Cynoglossum officinale“. Trawa heta jak świežaja, tak i sušanaja majeć tak nia pryjemny zapach dla myšej, što jany lepš iduć u wadu, jak praz toje miejsca, dzie lažała heta trawa. Trawoj hetaj možna myšej lohka atručywać.

Syn Haspadara.

Z WILNI.

Biełaruskaja Školnaja Rada na pasiedžańni 3-ha traŭnia aprača inšych spraŭ, wybrała na biahučy školny hod dyrektaram Biełaruskaj himnazii A. Trepku, ciapie ašnaha dyrektara tej-ža himnazii.

Wiečaryna prawasłaŭnaj seminaryi 8 traŭnia adbyłasia wielmi dobra. Seminarysty ihraii „Modnaha šlachciuka“, „Pryjomny dzień“, piajali pieśni, deklamawali i inš. Treba adznačyć, što ŭwieś wiečar byŭ pastaŭleny dobra i pawažna. Uwieś dachod na karyść niezamožnych seminarystaŭ.

№ 10 hazety «Nowaje Žyćcio» pa zahadu kamisara skanfiskawany. Treba adznačyć, što hetaj časopisi kanfiskujecca amal što nia kožny numar.

„Sacha“. Niadaŭna była pakazałasia na świet nowaja biełaruskaja časopiś „Sacha“. № 1 hetaj časopisi skanfiskawany, a bolš jana i nie pakazałasia.

Biełaruskaje Wydawieckae T-wa ładzić da druku mnohija biełaruskija knižki.

„U Paleskaj hłušy“. Pad takim zahałoŭkam wyšła z druku nowaja biełaruskaja powieść Tarasa Hušču.

Swaja Počta.

J. Leškowiča u Załazoŭi: 5000 p. m. atrymali. Dziakujem. „Krynicu“ pasyłajem Wam zhodna z Wašaj prośbaj.

A. Wojciku u Wiareńkach: 2500 p. m. atrymali. Padziaka. Hazetu pasyłajem.

DA ČYTAČOŬ.

Aznajmlajem swaim čytačom, što „KRYNICA“ pastarajecca wychodzić bolš akuratna. Jość nadzieja, što naša hazeta budzie wychodzić raz u dwa tydni. Prosim nie zabywacca ab „KRYNICY“ i prysyłać na toje hrošy!

Redaktar-wydawiec U. Znamiaroŭski. Druk. Wilensk. Wydawiectwa B. Kleckina.